KIRJU TUBA

KOOL…… **PUNKTE…….**

ÜLESANNE 1 (punkte 5)
TERVISEÕPETUS

Terviseõpetuse tunnis kirjutatud konspektis on kaduma läinud vajalikud andmed. Aidake need taastada.

Suitsetamine lühendab eluiga – iga suitsetatud sigaret kaotab suitsetaja elust keskmiselt - _____minutit.
Nuusktubakas sisaldab_____ vähkitekitavat ainet.
Tuntud suitsuvabad tubakatooted *snuff* ja *snus* sialdavad mürgist ainet _____, mis on _____ aine.
Vesipiibu suitsetamine tõstab riski haigestuda rasketesse haigustesse, nagu näiteks kopsuvähk või muud vähkkasvajad, kroonilised kopsuhaigused ning _____ _____haigused.
Lapsed ja noored peaksid hoiduma energiajookide joomisest nende _____ _____tõttu. _____on stimulant ehk aine, mis stimuleerib südant ja kesknärvisüsteemi ning tõstab vererõhku. Energiajookidega liialdamine võib tekitada käitumisprobleeme.
UNAIDS-i andmetel oli maailmas 2005. aastal HIV-i kandjaid _____, AIDS-i surnud _____inimest.

Allikad:

KIRJU TUBA

PUNKTE…5…….

ÜLESANNE 1 (VASTUSED)
TERVISEÕPETUS

Terviseõpetuse tunnis kirjutatud konspektis on kaduma läinud vajalikud andmed. Aidake need taastada.

Suitsetamine lühendab eluiga – iga suitsetatud sigaret kaotab suitsetaja elust keskmiselt ___**7**___minutit.
Nuusktubakas sisaldab __**28**____ vähkitekitavat ainet.
Tuntud suitsuvabad tubakatooted *snuff* ja *snus* sialdavad mürgist ainet___ **nikotiini**___, mis on __**sõltuvust tekitav**____aine.
Vesipiibu suitsetamine tõstab riski haigestuda rasketesse haigustesse, nagu näiteks kopsuvähk või muud vähkkasvajad, kroonilised kopsuhaigused ning__ **südame - ja veresoonkonna**___ haigused.
Lapsed ja noored peaksid hoiduma energiajookide joomisest nende___**suure kofeiinisisalduse** ____tõttu.__**Kofeiin** ___on stimulant ehk aine, mis stimuleerib südant ja kesknärvisüsteemi ning tõstab vererõhku. Energiajookidega liialdamine võib tekitada käitumisprobleeme.
UNAIDS-i andmetel oli maailmas 2005. aastal HIV-i kandjaid **_38600_**, AIDS-i surnud **_2800__**inimest.

Iga lünk annab 0,5 punkti - kokku 4,5 punkti
Allikas 0,5 punkti

Allikad: 1. Tervise Arengu Instituudi poolt välja antud reklaamlehed „Vesipiip”, „Energiajoogid”, „Tubakas”, „Suitsuvabad tubakatooted”
2. A ja O Taskuteatmik, Miljon fakti,Eesti Entsüklopeediakirjastus, 2007, lk 141.

KIRJU TUBA

KOOL…… **PUNKTE……..**

ÜLESANNE 2 (punkte 5)
NUPUTAMIST

1. **Leia 3-täheline sõna, millega lõpeb esimene ja algab teine sõna.**

UMB(__ __ __)LE

2. **Vali kuuest nummerdatud kujundist õige kujund. Tõmba vastavat kujundit tähistavale numbrile ring ümber.**

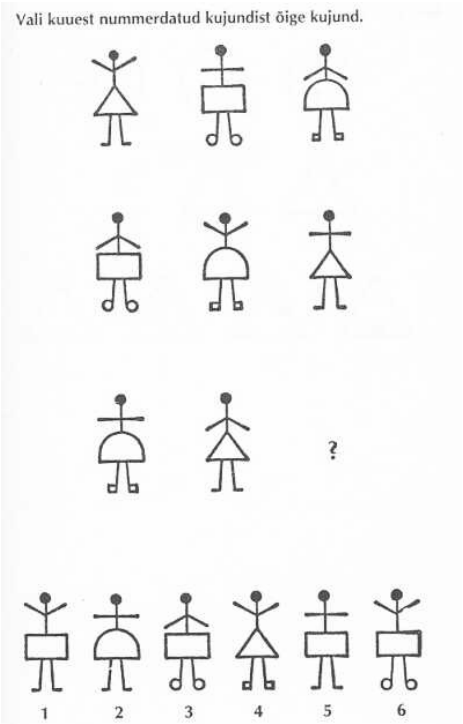

3. **Milline sõna on ülearune? Miks ei sobi see teiste hulka? Vastus kirjuta kõrvale.**

LIUIV
ENDV
TIDÄ
RATÕETÜ
NAAVMAE

4. **Leia puuduv arv.**

9 4 1
6 6 2
1 9 **?**

See arv on …….

5. **Milline kujund on ülearune? Tõmba ülearuse kujundi numbrile ring ümber.**

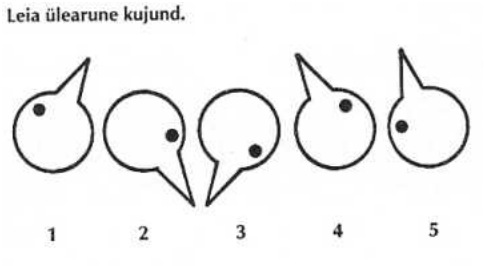

KIRJU TUBA

PUNKTE…5…….

ÜLESANNE 2 (VASTUSED)

NUPUTAMIST

1. Leia sõna, millega lõpeb esimene ja algab teine sõna. **<u>1 punkt</u>**
   UMB(_ _ _)LE **luu**

2. Vali kuuest nummerdatud kujundist õige kujund. Tõmba vastavat kujundit tähistavale numbrile ring ümber. **<u>1 punkt</u>**

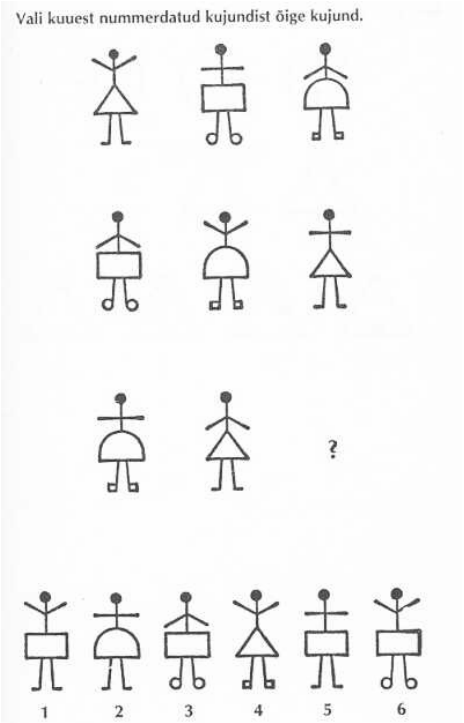

Nr 6 (ülesandes on kolme sorti seelikud, kolm erinevat käehoiakut, kolmed erinevad jalad)

3. Kriipsuta alla ülearune sõna. Miks just see on ülearune? **<u>1 punkt</u>**
   <u>LIUIV</u>
   ENDV **viiul (ülejäänud on sugulased vend, tädi, õetütar, vanaema**)
   TIDÄ
   RATÕETÜ
   NAAVMAE

4. Leia puuduv arv. **<u>1 punkt</u>**

9	4	1
6	6	2
1	9	**?**

4 (kõikide ridade summa on kokku 14)

5. Milline kujund on ülearune? Tõmba ülearuse kujundi numbrile ring ümber.

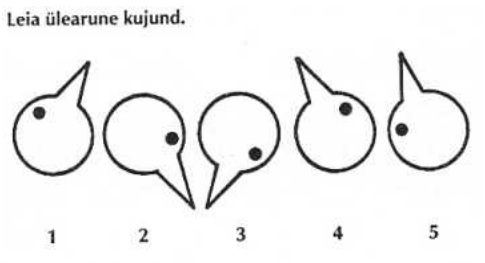

Ülearune on number 4 (kõiki teisi kujundeid saab pöörata üksteise peale) - <u>1 punkt</u>

KIRJU TUBA

KOOL …… PUNKTE……..

ÜLESANNE 3 (punkte 5)
TEEME TOITU

1. Millist toitu nägite valmistamas Kristjan Jõekaldat DVD-l?

2. Millist värvi põlle kandis Kristjan Jõekalda? Mis oli põllele kirjutatud?

3. Millise marjaga võrdles Kristjan Jõekalda

* stuudios olevaid meesterahvaid –
* stuudios olevaid naisterahvaid –
* iseennast –

4. Millised on valmis toidu kolm olulist komponenti Kristjan Jõekalda arvates?

*
*
*

5. Miks on kaerahelbepuder väga tervislik hommikusöök?

6. Mitmele sööjale on arvestatud raamatus „Kokaaabits” *marjade või puuviljaga kohupiima* retsept?

KIRJU TUBA **PUNKTE…5…..**

ÜLESANNE 3 (VASTUSED)
TEEME TOITU

1. Millist toitu nägite valmistamas Kristjan Jõekaldat DVD-l?
   kohupiimavahtu marjadega 0,5 p

2. Millist värvi põlle kandis Kristjan Jõekalda? Mis oli põllele kirjutatud?
   Valget, pildi alla oli kirjutatud NEW ORLEANS
   0.5 p
3. Kristjan Jõekalda võrdles
   - stuudios olevaid meesterahvaid – **mustikatega 0,5 p**
   - stuudios olevaid naisterahvaid – **punaste sõstardega 0,5 p**
   - iseennast – **rosinaga 0,5 p**

4. Toidu tegija rõhutas, et valmis toidul on kolm olulist komponenti. Need on
   * **maitse 0,5 p**
   * **lõhn 0,5 p**
   * **hea väljanägemine 0,5 p**

5. Miks on kaerahelbepuder väga tervislik hommikusöök?
   Kaerahelvestes on palju vajalikke kiudaineid, tsinki ja B-grupi vitamiine 0,5 p
6. Mitmele sööjale on arvestatud raamatus „Kokaaabits” *marjade või puuviljaga kohupiima* retsept?
   Arvestatud neljale inimesele (juures on neli lusikat) – 0,5 p

Allikas: nähtud DVD
Kokaaabits, lk15 ja 24

KIRJU TUBA

KOOL…….. PUNKTE…….

ÜLESANNE 4 (punkte 6)
JÄÄTMED

1. **Kas esitatud väited on õiged või valed. Märgi iga väite järele Õ või V.**

- Iga Eesti elanik toodab üle 400 kg olmejäätmeid aastas –
- Plastpudel laguneb prügilas 10 aastaga –
- Piimapakk laguneb prügilas 5 aastaga –
- Kilekott laguneb prügilas 1 aastaga -
- 1 tonn plastpakendeid = 1050 liitrit kütteõli, millega saab kütta ühte eramut 4 kuud –
- Ulaprügila ehk hooldamata prügila on paik, kuhu prügi pannakse maha keskkonnahoidu arvestades –
- Pandimärgiga pakendid vii pakendikonteinerisse -
- Ahjus võib põletada ainult immutamata ja värvimata puitu ning kiletamata paberit või pappi –
- Üks konteineritäis vanapaberit (ca 70 kg) säästab ühe kasvava puu –
- Plastpudelitest toodetakse näiteks ehitusmaterjale, kilekotte, prügikaste –

2. **Vasta küsimustele.**

* Kuidas tunned ära *Rohelise Punkti* kogumiskohad?

* Kus asuvad *Rohelise Punkti* kogumiskohad ja palju neid on loodud?

* Kellele on suunatud kampaania „Tee puhtaks”?

* Millistele toodetele antakse ökomärgis *Puhas Keskkond*?

3. Oled Sa mõelnud, mis saab maharaiutud puudest? Uuri joonist! Küsimuste järel on vastusevariandid. Tõmba õige vastuse ees olevale tähele ring ümber.

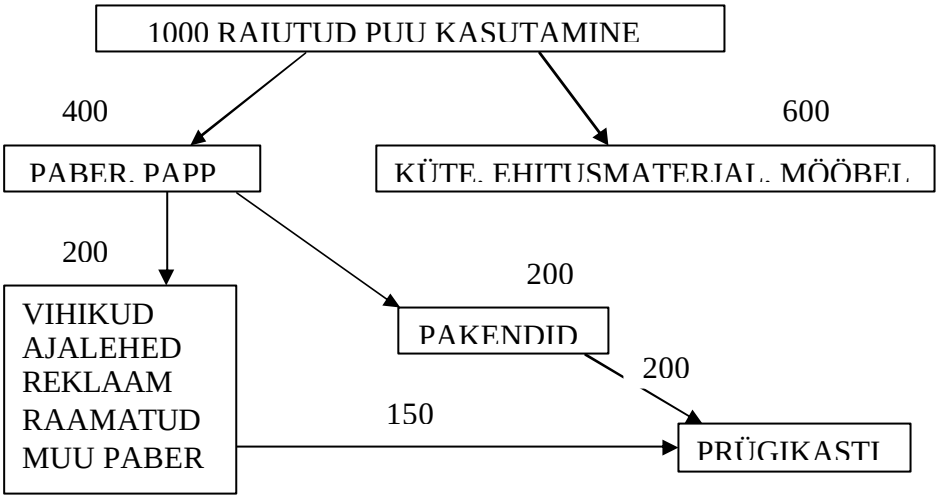

- Mitu puud tuhandest viiakse paberitööstusesse? **T** -400, P – 600, **K** – 150
- Kui suurt osa paberist kasutatakse pakendite valmistamiseks? O – veerand, U – pool, **Õ** – kogu paber
- Kuhu satuvad pakendid? **D** – kauplusse tagasi, **B** – prügikasti, **G** – vabrikusse tagasi
- Mis saab loetud ajalehtedest linnakorteris? **N** – tehakse kodus uut paberit, **M** – meisterdatakse lennukeid, **L** – visatakse ära
- Kui suur osa puudest rändab paberi ja pakendite kujul prügikasti? **A** – 50 puud, **I** – 350 puud, **E** – 400 puud

SIIA KIRJUTA ÕIGED TÄHED……..

4. Kuidas nimetatakse alljärgnevaid märke? Mida need näitavad? Vastused kirjuta märkide kõrvale.

a)

b)

KIRJU TUBA **PUNKTE…6…….**

ÜLESANNE 4 (VASTUSED)
JÄÄTMED

4. Kas esitatud väited on õiged või valed. Märgi iga väite järele Õ või V. Iga õige vastus annab 0,20 p

- Iga Eesti elanik toodab üle 400 kg olmejäätmeid aastas – **Õ**
- Plastpudel laguneb prügilas 10 aastaga – **V**
- Piimapakk laguneb prügilas 5 aastaga – **Õ**
- Kilekott laguneb prügilas 1 aastaga - **V**
- 1 tonn plastpakendeid = 1050 liitrit kütteõli, millega saab kütta ühte eramut 4 kuud – **Õ**
- Ulaprügila ehk hooldamata prügila on paik, kuhu prügi pannakse maha keskkonnahoidu arvestades – **V**
- Pandimärgiga pakendid vii pakendikonteinerisse - **V**
- Ahjus võib põletada ainult immutamata ja värvimata puitu ning kiletamata paberit või pappi – **Õ**
- Üks konteineritäis vanapaberit (ca 70 kg) säästab ühe kasvava puu – **Õ**
- Plastpudelitest toodetakse näiteks ehitusmaterjale, kilekotte, prügikaste – **Õ**

5. Vasta küsimustele.

- Kuidas tunned ära *Rohelise Punkti* kogumiskohad? **- 0,5 p**

Tunned ära *Rohelise Punkti* märgi ja suurte värviliste kleepsude järgi kogumiskastidel.

* Kus asuvad *Rohelise Punkti* kogumiskohad ja palju neid on loodud? – **0,5 p**

Kogumiskohad asuvad üle kogu Eesti suuremate kaupluste juures, samuti ka elamute läheduses, neid on üle 2000

* Kellele on suunatud kampaania „Tee puhtaks”? **- 0,5 p**
Kampaania on suunatud eelkõige maanteede kasutajatele ning selle käigus organiseeritakse koristuspäevale vabatahtlikke kooliõpilasi ja täiskasvanuid.

* Millistele toodetele antakse ökomärgis *Puhas Keskkond*? **0,5 p**

Antakse toodetele, mis tekitavad teiste samaotstarbeliste toodetega võrreldes oma olelustsükli jooksul keskkonnale väikseimat kahju. Eesti ökomärgist ei anta toiduainetele ja ravimitele, kuid seda saab anda nende pakenditele.

6. Oled Sa mõelnud, mis saab maharaiutud puudest? Uuri joonist! Küsimuste järel on vastusevariandid. Tõmba õige vastuse ees olevale tähele ring ümber.

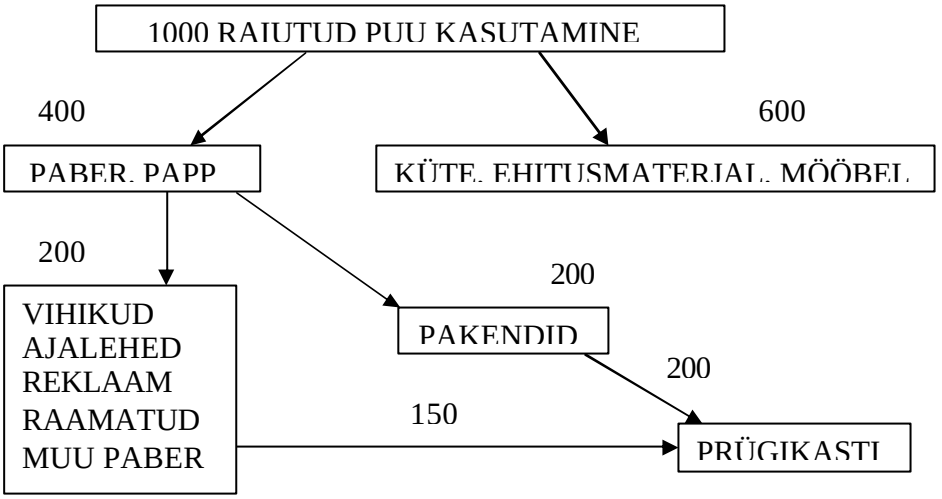

Mitu puud tuhandest viiakse paberitööstusesse? **T** -400, P – 600, K – 150

- Kui suurt osa paberist kasutatakse pakendite valmistamiseks? O – veerand, **U** – pool, Õ – kogu paber
- Kuhu satuvad pakendid? D – kauplusse tagasi, **B** – prügikasti, G – vabrikusse tagasi
- Mis saab loetud ajalehtedest linnakorteris? N – tehakse kodus uut paberit, M – meisterdatakse lennukeid, **L** – visatakse ära
- Kui suur osa puudest rändab paberi ja pakendite kujul prügikasti? A – 50 puud, **I** – 350 puud, E – 400 puud

SIIA KIRJUTA ÕIGED TÄHED……**TUBLI**……**- 1 punkt**……..

4. Kuidas nimetatakse alljärgnevaid märke? Mida need näitavad? Vastused kirjuta märkide kõrvale.

a) **WWWF PANDA , selle märgi kasutamise õiguse oma kaupadel saavad need, kelle kaup on keskkonnasõbralik - 0,5 punkti**

b) **MÖBIUSE LEHT, toode või toote pakend on taaskasutatav - 0,5 punkti**

KIRJU TUBA

KOOL…… PUNKTE……

ÜLESANNE 5 (punkte 5)
KUULSAD 1960-NDAD

1. 1960-ndad aastad pakkusid paljudele noortele muusikutele võimalust oma andekust näidata. Ilmus hulk popansamblite ja -artistide muusikaalbumeid. Aidake korrastada tabel!

ANSAMBEL, LAULJA	MUUSIKAALBUMID	AASTA
The Beatles		1963, märts
	„Are You Experienced	1967, mai
Stevie Wonder		1969, veebruar
The Beach Boys	„ Smiley Smile”	
	„Bringing It All Back Home”	1965, mai
Kinks		1964, oktoober
	„Ummagumma”	1969, november
Rolling Stones		1966, november

2. Jimi Hendrix oli suurepärane esineja. Ta andis elektrikitarrile uued kõlad. Kuidas ta tekitas imepäraseid kõlaefekte ja mis oli tema kitarrimängus erinevat?

3. Kes 1960-ndate aastate kuulsatest lauljatest on saanud 1980. a, 1998. a ja 2007. aastal parima rokklaulja auhinna?

4. Milline riik tuli 1960-ndatel aastatel kolm korda Eurovisiooni lauluvõistluse võitjaks?

5. 1960-ndad aastad olid rikkad ka muusikalide poolest. Millal valmisid tuntud muusikalid
„Oliver” –
„Hallo, Dolly” –
„Viiuldaja katusel” –
„Kabaree” –

6. Millised kosmonautika tähtsündmused leidsid aset
1961. aastal –
1963. aastal –
1969. aastal –

Allikad:
KIRJU TUBA PUNKTE…5……

ÜLESANNE 5 (VASTUSED)
KUULSAD 1960-NDAD

1. 1960-ndad aastad pakkusid paljudele noortele muusikutele võimalust oma andekust näidata. Ilmus hulk popansamblite ja -artistide muusikaalbumeid. Aidake korrastada tabel!

ANSAMBEL, LAULJA	MUUSIKAALBUMID	AASTA
The Beatles	„**Please,Please Me”**	1963, märts
Jimi Hendrix	„Are You Experienced	1967, mai
Stevie Wonder	„**For Once In My Life”**	1969, veebruar
The Beach Boys	„ Smiley Smile”	**1967, november**
Bob Dylan	„Bringing It All Back Home”	1965, mai
Kinks	„**The Kinks**”	1964, oktober
Pink Floyd	„Ummagumma”	1969, november
Rolling Stones	„**Big Hits (High Tide And Green Grass**”	1966, november

Iga õige vastus annab 0,25 p , kokku tabel 2 punkti

2. Jimi Hendrix oli suurepärane esineja. Ta andis elektrikitarrile uued kõlad. Kuidas ta tekitas imepäraseid kõlaefekte ja mis oli tema kitarrimängus erinevat?

Ta mängis kitarri hammastega või asetas selle kaela taha. Olulisem on aga see, et ta katsetas kitarriga põhjalikumalt kui keegi muu enne teda. Ta kasutas võimendit, faaserit, wah wah ja chorus pedaale ning glissandot, luues imepäraseid kõlaefekte.

0,5 punkti

3. Kes 1960-ndate aastate kuulsatest lauljatest on saanud 1980. a, 1998. a ja 2007. aastal parima rokklaulja auhinna?

Bob Dylan **0,5 punkti**

4. Milline riik tuli 1960-ndatel aastatel kolm korda Eurovisiooni lauluvõistluse võitjaks?

Prantsusmaa **0,5 punkti**

5. 1960-ndad aastad olid rikkad ka muusikalide poolest. Millal valmisid tuntud muusikalid
„Oliver” – **1960**
„Hallo, Dolly” – **1964**
„Viiuldaja katusel” – **1964**
„Kabaree” – **1966**

O,5 punkti

6. Millised kosmonautika tähtsündmused leidsid aset
1961. aastal **– kosmosesse lendas esimene inimene Juri Gagarin**
1963. aastal – **esimene naiskosmonaut Valentina Tereškova**
1969. aastal – **inimesed Kuu pinnale (Neil Amstrong ja Edwin Aldrin**

0,5 punkti

Allikad: Sound Trackers. Pop 1960ndatel, lk 6 - 29
A ja O , Taskuteatmik, Miljon fakti, Eesti Entsüklopeediakirjastus 2007 lk 33, 425, 433 – 434, 435

0,5 punkti